דלא ליפלוג לישני על פלגי מים א"ר תנחום בר חנילאי ל)לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד מי ידע איניש כמה חיי כי קאמרינן א)ביומי 1אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול ואם לאו על הלומד ועל המלמד עליהם הכתוב אומר 2לא כן הרשעים כי אם וגו' ג)אמר רבי אבא אמר רב הונא אמר רב מאי דכתיב 3כי רבים חללים הפילה ב)זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה ועצומים כל הרוגיה ג)זה תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה ועד כמה ג)עד מ' שנין והא ד)רבא אורי התם בשוין ועלהו לא יבול ה)אמר רב אחא בר אדא אמר רב ואמרי לה אמר רב אחא בר אבא אמר רב המנונא אמר רב ו)שאפילו שיחת חולין של ת"ח צריכה ז)תלמוד שנאמר 1ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח א"ר יהושע בן לוי דבר זה ח)כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים כל העוסק בתורה [א] נכסיו מצליחין לו כתוב בתורה דכתיב 4ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם למען תשכילו את כל אשר תעשון שנוי בנביאים דכתיב 5לא ימוש ספר התורה [הזה] מפיך והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל משולש בכתובים דכתיב 6כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח מכריז רבי אלכסנדרי מאן בעי חיי מאן בעי חיי כנוף ואתו כולי עלמא לגביה אמרי ליה הב לן חיי אמר להו 7מי האיש החפץ חיים וגו' נצור לשונך מרע וגו' ט)8(סור מרע ועשה טוב וגו') שמא יאמר אדם נצרתי לשוני מרע ושפתי מדבר מרמה [אלך] י)ואתגרה בשינה ת"ל סור מרע ועשה טוב כ)אין טוב אלא תורה שנאמר 9כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו: הגיע לכיפה מקום שמעמידין בה עבודת כוכבים: א"ר אלעזר אמר רבי יוחנן ל)אם בנה שכרו מותר פשיטא מ)משמשי עבודת כוכבים הן ומשמשי עבודת כוכבים בין לרבי ישמעאל בין לרבי עקיבא נ)אינן אסורין עד שיעבדו אמר רבי ירמיה ס)לא נצרכה אלא לעבודת כוכבים עצמה הניחא למ"ד ע)עבודת כוכבים של ישראל אסורה מיד ושל עובד כוכבים עד שתעבד שפיר אלא למ"ד של עובד כוכבים אסורה מיד מאי איכא למימר אלא אמר רבה בר עולא לא נצרכה אלא במכוש אחרון עבודת כוכבים מאן קא גרים לה גמר מלאכה ואימת הויא גמר מלאכה במכוש אחרון מכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה אלמא קסבר (ה) פ)ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף: **מתני'** [ב] ואין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות ונזמים וטבעות רבי אליעזר אומר (א) בשכר מותר צ)אין מוכרין להם במחובר לקרקע אבל מוכר הוא משיקצץ ר' יהודה אומר ק)מוכר הוא על מנת לקוץ: **גמ'** מנהני מילי אמר רבי יוסי בר חנינא

דלא ליפלוג לישני. שלא יתחלקו הלשונות דהאי גריס שמעתא בהאי לישנא והאי גריס לה בלישנא אחרינא ודלא מילתא היא ומיהו תלמיד דגריס מתרוייהו (לישני) משתבש בגירסיה משום דמבלבל לישני: **ביומי.** ג' ימים מקרא וג' ימים משנה וכו' וכן כל שבוע ושבוע: **אם פריו יתן בעתו.** שיקבע עתים לתורה: ס)**רשעים.** תרי משמע לומד ומלמדו. ל"א פריו יתן בעתו שלומד ועושה פרי כלומר מקיים מה שכתוב בתורה וזה עיקר: **על הלומד ועל המלמד.** שאסור ללמד תורה לתלמיד שאינו הגון: **הפילה.** לשון נפל שלא מלאו ימיו. כלומר תלמיד שלא מלאו ימיו רבים חלליו: **ועצומים.** המתעצמים והמחרישים ומתאפקים מלהורות הורגין את דורן. ועצומים לשון ועוצם עיניו (ישעיה לג): **ועד כמה.** הוי ראוי להוראה: **עד ארבעין שנין.** משנולד: **והא רבא אורי.** וכל ימיו לא היו אלא ארבעים שנה כפ"ק דר"ה השנה (דף יח.): **התם בשוין.** בשאין בעירו גדול ממנו: **שיחת חולין של חכמים צריכה תלמוד.** כדי להתלמד לדבר בלשונם שהוא בלשון נקיה ועושר ומרפא: **ועלהו.** הוי דבר קל שבאילן וכתיב לא יבול כלומר לא ילך לאיבוד: **פשיטא.** דשכרו מותר דהא כיפה זו לאו עבודת כוכבים היא אלא תשמיש לעבודת כוכבים: **בין לר' ישמעאל ובין לר"ע.** דפליגי בעבודת כוכבים עצמה מאימתי נאסרת בתשמיש מודו דאין אסורין: **עד שיעבדו.** עד שישתמשו בהן לעבודת כוכבים בפרק רבי ישמעאל (לקמן דף נא:) בברייתא בגמרא: **לא נצרכה.** הא דר"א: **אלא לעבודת כוכבים עצמה.** שאם עשה ישראל לעובד כוכבים עבודת כוכבים בשכר שכרו מותר: **הניחא למאן דאמר כו'.** פלוגתא דרבי ישמעאל ור"ע היא: **של ישראל.** שעשה ישראל לצרכו למוכרה לעובד כוכבים: **ושל עובד כוכבים משתעבד.** וזו עדיין לאו נעבדה מש"ה שכרו מותר שזו לצורך עובד כוכבים נעשית: **מאן קא גריס לה.** להקראות עבודת כוכבים: **במכוש האחרון.** מכת קורנס האחרון: **לית ביה שוה פרוטה.** הלכך שרי דשכירות שאר מכושות לא מיתסר דההוא לאו שכר עבודת כוכבים הוא. וקסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף אומן המקבל עליו לעשות בשכר לא אמרינן בגמר המלאכה הוא קונה כל השכירות אלא כל פורתא ופורתא דעבד קמא קמא קני אגרא דפלוגתא היא בקדושין (דף מח.) (ב) עשה לי שירין נזמים וטבעות ואקדש כו':

לא

ישלש אדם שנותיו וכו' אלא ליומי. פ"ה ג' ימים מקרא ג' ימים משנה וג' ימים תלמוד ולשון ליומי דחקו לפרש כן מיהו אכתי איכא לאקשויי מי ידע כמה חיי לכך נראה ליומי בכל יום ולכך תקנו פסוקי התמיד ומשנת איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל ונראה לר"ת דאנו שעוסקין בתלמוד בבלי דיינו כי הוא בלול במקרא במשנה ובתלמוד כדאמרינן בסנהדרין (דף כד.) בבל בלולה במקרא בלולה במשנה בלולה בתלמוד:

אם פריו יתן בעתו. נראה לפרש להר"ר אלחנן הוראה כדבסמוך וקונטרס פירש לענין קביעות עתים לתורה:

ט)**הגיע** לכיפה כו'. ואית ספרים דגרסי אין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נזמים וטבעות ר"א אומר מותר אבל נראה דלא גרס דלא מסתברא שיתיר שום תנא לעשות לכתחלה תכשיטי עבודת כוכבים ואין לומר דשרי ר"א משום איבה כדשריא בפ"ב (לקמן דף כו.) לילד את העובדת כוכבים דלא דמי דהתם ודאי איכא איבה דליכא לאשתמוטי אבל הכא איכא לאשתמוטי למימר דאסר לן למעבד שום תכשיטי עבודת כוכבים וליכא למימר נמי דאתא לאשמועינן דבדיעבד שכרן מותר דא"כ היינו רבי אלעזר האמורה דגמרא דאמר אם בנה שכרו מותר ונראה שלא היה כתוב בספר רבינו שלמה מדלא פירש מאי קטלאות:

מכוש אחרון לית ביה שוה פרוטה. וא"ת מ"מ הלא הוא אסור ליהנות מדמי עבודת כוכבים אפילו בפחות משוה פרוטה וא"כ נמצא איסור מעורב בשכרו וי"ל כיון דבשביל מכוש זה האחרון לא היה העובד כוכבים נותן ממנו משכירותו פחות א"כ אין לו עליו שכר עבודת כוכבים כלל ואע"פ שעובד כוכבים מקפיד על פחות משוה פרוטה בגזל מ"מ הכא ליכא קפידא כולי האי:

אלמא קסבר ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף. והכי נמי (ג) פרק האיש מקדש (קדושין דף מח.) גבי האיל דעשה לי שירין נזמין וטבעות ואקדש אני לך אינה מקודשת ומפרש טעמא דכיון דישנה לשכירות מתחלה ועד סוף א"כ כל פרוטה ופרוטה הויא לה מלוה והוי ליה ט)מקודש במלוה דאינה מקודשת וקשה מ"ש מההיא דפרק איזהו נשך (ב"מ דף סה. ושם ד"ה שכירות) גבי מרבין על השכר דרבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו שכירות אינה משתלמת אלא לבסוף ואמר רבא דקו בה רבנן בהא מלתא ואוקמוה אקרא וי"ל דודאי כל זמן שאין הפועל חוזר אין לו שכרו עד לבסוף ואין לבעה"ב עליו משום בל תלין וגם מותר להרבות על שכר דליכא כאן אגר נטר אבל אם פועל בא לחזור מודו בהא דיוכל לחזור וישתלם שכרו לפי מה שעשה שבשעה שחוזר אז קרוי סוף ולא נפקא לן (ד) כלל התם פלוגתא דישנה בשכירות מתחלה ועד סוף כדמוכח התם מקראי דלא שייך אגר נטר כדאמרי' וגם איסור בל תלין ולא שייך פלוגתא (ה) ישנה לשכירות אלא הכא וגבי קדושין כדפרישית [ועי' תוס' ב"ק דף לט. ד"ה ואי בעית אימא ותוס' קדושין דף מח. ד"ה דכ"ע]:

דלמר

עין משפט נר מצוה

פו א מיי' פ"א מהל' ת"ת הל' יא [יב] סמג עשין יב טוש"ע יו"ד סי' רמו סעיף ד:

פז ב מיי' שם פ"ה הל' ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רמב סעיף יג [וברב אלפס עוד בסנהדרין פ"א דף רנח.]:

פח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד [וברב אלפס שם]:

פט ד מיי' פ"ט מהל' ע"ז הל' יא סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קמג סעיף ב:

צ ה מיי' שם פ"ז הל' ד סמג עשין טו טוש"ע יו"ד סי' קלט סעיף א:

צא ו מיי' שם הל' ה ופ"ט שם הל' יא סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קמג סעיף ב:

צב ז מיי' שם פ"ז הל' ד סמג שם טוש"ע יו"ד סי' קלט סעיף א:

צג ח מיי' פ"ה מהל' אישות הל' כ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' כח סעיף טו:

צד ט מיי' פ"י מהל' ע"ז הל' ד סמג לאוין מה טוש"ע יו"ד סי' קנא ס"ו:

הגהות הב"ח

(א) במשנה ר"א אומר שכרו מותר: (ב) רש"י ד"ה לית וכו' בקדושין גבי עשה לי: (ג) תוס' ד"ה אלמא וכו' וה"נ אמרי' פ' האיש: (ד) באו"ד ולא נפקא לן מינה כלל התם בפלוגת' דישנה לשכירות מתחלה וכו' מקרא דלא שייך אגר נטר וגם כל"ל ותי' כדאמרי' נמחק: (ה) באו"ד פלוגת' דישנה:

הגהות הגר"א

[א] גמ' נכסיו. נמחק ונ"ב דרכיו: [ב] במשנה ואין עושין תכשיטין לעבודת כוכבים קטלאות נזמים וטבעות ר"א בשכר מותר. כל זה נמחק (ועי' תוס' ד"ה הגיע):

רבינו חננאל

[לעולם] ישלש אדם כל יום ויום שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד. אשר פריו יתן בעתו אמר רבא אם פריו יתן בעתו כלומר בעת שהגיע להוראה ועלהו לא יבול אלא מתקיים ואם לאו עליו הכתוב אומר על המלמד שלא הגיע ללמד ועל הלמד ממנו לא כן הרשעים כי אם כמוץ וגו' והיינו דאמר רב מאי דכתיב כי רבים חללים הפילה זה תלמיד שלא הגיע להוראה ומורה. ומתי הגעתו להוראה א"ר זירא מבן מ' שנה ולמעלה לא כלומר ישב ראש ישיבה ומת בן מ' שנה כבר פירשנוהו ביבמות בראש השנה ובפרק' בימי רבה בר נחמני לא הוה עדיף מיניה אלא חכמי דורו כולן שוין הן לו לפיכך הורה, ועצומים כל הרוגיה זה תלמיד שהגיע להוראה וליכא עדיף מיניה ואינו מורה: מנין שאפי' שיחת חכמים צריכה תלמוד שנאמר ועלהו לא יבול ומצאנו שנקראו האילנות שיחים שנאמר וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ: כתיב בתורה ובנביאים ובכתובים כל העוסק בתורה נכסיו מצליחין בתורה שנאמר ושמרתם את דברי הברית הזאת למען תשכילו וגו' בנביאים לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו' כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל [בכתובים] דכתיב וכל אשר יעשה יצליח מי האיש החפץ חיים וגו' סור מרע ועשה טוב והעוסק בתורה שנקרא לקח טוב: (מתני') [פיסקא] הגיע לכיפה שמעמידין בה עבודת כוכבים אסור לבנותה: א"ר אלעזר אם בנה שכרו מותר. פשיטא. הכיפה משמשי עבודת כוכבים היא

מסורת הש"ס

א) [קדושין ל.], ב) סוטה כב. ע"ש, ג) פ"א ה"ר זירא, ד) [סוטה שם איתא רבה ועי' בפרש"י], ה) סוטה כא: ע"ש, ו) [סוטה וילקוט איתא מנין שאפי'], ז) [סוטה איתא לימוד ועי' כפרש"י דהכא תהחסמן], ח) [מגילה לא.], ט) [ילקוט ועי' ליתא], י) [עי' יח:], כ) [ברכות ה. מנחות נג: אבות פ"ו מ"ג], ל) [לקמן נא: נב. חולין מ:], מ) [קדושין מח. מט. ב"ק לט:], נ) [עי' יד:], ס) [נ"ל אחר ד"ה עי], ע) [שייך למשנה דלעיל כח.], פ) [כלפית בסנהדרין ח.], צ) [נ"ל מקדש].

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פַּלְגֵי מָיִם אֲשֶׁר פִּרְיוֹ יִתֵּן בְּעִתּוֹ וְעָלֵהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יַצְלִיחַ: תהלים א ג
2. לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כַּמֹּץ אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ רוּחַ: תהלים א ד
3. כִּי רַבִּים חֲלָלִים הִפִּילָה וַעֲצֻמִים כָּל הֲרֻגֶיהָ: משלי ז כו
4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת דִּבְרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן תַּשְׂכִּילוּ אֵת כָּל אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: דברים כט ח
5. לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלַיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל הַכָּתוּב בּוֹ כִּי אָז תַּצְלִיחַ אֶת דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל: יהושע א ח
6. כִּי אִם בְּתוֹרַת יְיָ חֶפְצוֹ וּבְתוֹרָתוֹ יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלָיְלָה: תהלים א ב
7. מִי הָאִישׁ הֶחָפֵץ חַיִּים אֹהֵב יָמִים לִרְאוֹת טוֹב: נְצֹר לְשׁוֹנְךָ מֵרָע וּשְׂפָתֶיךָ מִדַּבֵּר מִרְמָה: תהלים לד יג-יד
8. סוּר מֵרָע וַעֲשֵׂה טוֹב בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ: תהלים לד טו
9. כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי אַל תַּעֲזֹבוּ: משלי ד ב

רבינו חננאל (המשך)

ומשמשי עבודת כוכבים בין לר' ישמעאל בין לר"ע אינן אסורין אלא עד שיעבדו דהא ר' ישמעאל ור"ע לא נחלקו אלא בעבודת כוכבים אבל במשמשי עבודת כוכבים דברי הכל עד שיעבדו חלוקת ר' ישמעאל ור"ע בפ' ר' ישמעאל אומר שלש אבנים (דף נא ע"ב). ופריק ר' ירמיה לא נצרכה להא דר"א אלא בשכירות עבודת כוכבים עצמה ודחי' ליה הניחא לר"ע איצטריך אלא לר' ישמעאל דאמר עבודת כוכבים דעובד כוכבים אינה אסורה אלא משתיעבד פשיטא ופריק' לא נצרכה אלא למכוש אחרון כלומר אימת נקראת עבודת כוכבים במכוש אחרון בשעת גמר מלאכה ההוא מכוש אחרון לית ביה שו"פ אלמא קסבר ר"א ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף וכל שכירות קודם שתהיה עבודת כוכבים מותרת: ראינו לגאון זצ"ל שאמר מותר לישראל להשכיר לעובד כוכבים בין פונדק בין חנות ובין חצר ובין ספינה והעובד כוכבים מפליג בה בשבת הני כולהו שריאן ואפי' בא"י דכבר פסיקא הלכתא כר' יוסי וכ"ש בשאר ארצות וליכא למיחש אלא במרחץ בלבד ולא בכל מרחץ אלא במרחץ הקרואה על שם ישראל ומפני מראית העין אסור ולא משום שביתה דלית שביתת כלים אלא לבית שמאי ואינה הלכה ואם יש לישראל דירה ובתוכה מרחץ שאין רוחצין בה אלא שוכני הדירה בלבד מותר להשכירה לעובד כוכבים: **מתני'** אין מוכרין להן במחובר לקרקע:

א) נ"ל ופריכין והא רבא אורי כלומר כו'. ב) דברי רבינו כמו שהוא לפנינו אינו מובן דאם הקושיא הוא לר"י דמאי קמ"ל פשיטא מאי מתרץ דלא נצרכה אלא למכוש אחרון ואולי דע"ם נפל בדברי רבינו.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones